

RİSALET TEMSİLCİSİNDE EMANET AHLAKI

Yazar: Ayşe Muhammed El-şerif

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

Hamd âlemlerin rabbi olan Allah'adır. Nebilerin ve murselînin en şerefli olan hazreti Muhammed efendimize ve onun âl ve ashabına salât-u selam olsun.

Emanet, ihanetin zıddı olup güzel sıfatlardandır ki dinde onun yeri vardır ve dinin emirlerindedir. Emanetinde emin olan kimse de hem Allah katında hem de kullar katında sevilen kişidir. Allah'ı Teâlâ şöyle buyurmuştur: Biz emaneti göklere, yere, dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten kaçındılar. Zira sorumluluğundan korktular, ama onu insan yükledi, (insan bu emanetin hakkını gözetmediğinden) cidden çok zalim, çok cahildir(Ahzab:72). Başka bir ayette de şöyle buyurmuştur: Allah, size emanetleri ehline vermenizi emreder. (Nisa:58) Allah-u Teâlâ emaneti üzerimize vacip kılmıştır. Peygamberimiz Hz. Muhammed sallallahu aleyhi ve selem de emin olarak lakaplanmıştı. Bizim emanete sahip çıkmada ve onunla ahlaklanmada örneğimiz peygamber efendimizdir. Emanet haddi zatında duyu organlarımızı haramdan sakınmak ve başkalarının haklarına tecavüz etmemektir. Bize verilen emanete sahip çıkmak ve her zaman emanet ehli olmayanın dini de yoktur sözünü hatırlamaktır. Emanet ve sıla-i rahim önemli oldukları ve her hak sahibi hakkını alsın diye kıyamet gününde sıratın sağında ve solunda duracaklardır.

EMANETİ KORUMA EMRİ:

Allah-u Teâlâ celle celaluhu emaneti korumayı emretmiş, ihaneti yermiş ve birçok ayette ondan emanette ihanetten sakındırmıştır. Mesela bir ayet-i kerimede: Allah, size emaneti ehline vermenizi emreder (Nisa:58). İbn kesir radiyallahu anh bu ayetin insana vacip olan butun emanetler için geçerli olduğunu zikretmiştir. Bu da iki çeşittir: namaz, oruç gibi Allahın hakları ve emanetler gibi kul hakları. Emanette emin olmak ağırlığına rağmen imkânsız değildir. Bilakis Allah'ın Salih kulları bununla taçlanırlar ki Allah-u Teâlâ onları şöyle vafsetmiştir: O müminler üzerlerindeki emaneti gözetirler, verdikleri sözleri tam tamına tutarlar(mu'minun:8). Sevgililer sevgilisinin şu hadisindeki iman ve emanet arasındaki lafız ve mana uyumuna bir bakın: emaneti olmayanın imanı da yoktur, Sözü olmayanın dini de yoktur.(1) Allah-u Teâlâ şöyle buyurmuştur: Ey iman edenler! Allah'a ve rasulüne hıyanet etmeyin, bile bile aranızdaki emanetlerinize de hıyanet etmeyin(Enfal:27).

Efendimiz sallallahu aleyhi ve selem emaneti sahibine vermeye alakalı şöyle buyurmuştur: emaneti sana emanet edene ver ancak sana ihanet edene ihanet etme.(2)

Efendimiz ihaneti yerme, zemmetme ile alakalı olarak şöyle buyurmuştur: münafiğın alameti üçtür: konuştuğu zaman yalan söyler, söz verdiği zaman sözünde durmaz, kendisine bir şey emanet edildiği zaman ihanet eder.(3)

EMANET ÇEŞİTLERİ:

1. BÜYÜK EMANET: o da dine bağlılıktır. Bu dinin tebliği de emanettir ve peygamberler de Allah'ın vahiy eminleridir. Efendimiz sallallahu aleyhi ve selem şöyle buyurmuştur. Bana güvenmez misiniz ki ben göklerdekilerin eminiyim. Bana sabah akşam göklerin hayırları gelir. Aynı şekilde resullerden sonra gelen âlimler ve davetçiler de bu dinin tebliğ eminleridir. Diğer bütün emanet çeşitleri bu kısma girebilir.

2. Allah-u teala'nın bize bahşettiği bütün nimetler bizler için emanettir ve onu emanet sahibinin bize verişindeki muradı ne ise o şekilde kullanarak onu korumalıyız. O emanet sahibi de Allah'tır (cc) göz emanettir, kulak emanettir, el emanettir, ayak emanettir, dil emanettir, aynı şekilde mal da emanettir ve Allah'ın razı olduğu işler dışında infak edilemez.

3. Irz emanettir, ırzımızı korumamız ve onu zayi etmememiz gerekmektedir. Nefislerimizi ve elimizin altındaki her şeyi fuhşiyata düşmekten korumalıyız.

4. Evlat emanettir, onu korumak, gözetmek ve terbiye etmek emanettir.

5. Bize tevdi edilen iş emanettir, onu zayi etmek ise ihanettir. Ebu hureyre radiyallahu anh anlatıyor: resulullah efendimiz buyurdular ki: emanet yitirildiği zaman kıyameti bekle. Ebu hureyre dedi ki: o nasıl yitilir ey Allah'ın resulü. Efendimiz buyurdular ki: emanet ehline değil de başkasına verildiği zaman kıyameti bekle.

6. Sır tutmak emanete sahip çıkmaktır, sırrı ifşa etmek ise emanete ihanet etmektir. Peygamber efendimiz şöyle buyurmuştur: "bir kişi bir söz söylerken (başkaları duymasın diye) sağına soluna dönüyorsa bu emanettir." Bundan daha şiddetlisi de eşler arasındaki sırrın ifşa edilmesidir. Ebu Said Elhurdi (ra) naklediyor: peygamber efendimiz buyurdular ki: kıyamet gününde Allah katında en büyük emanetlerden birisi şudur ki, karı koca birbirlerine açılırlar ve kocası karısının sırrını başkalarına yayar."(5)

7. Mal olarak emanet edilmesi anlamıyla emanet. Bu emanet türü de hakıyla korunmalı ve sonra sahibine olduğu gibi iade edilmeli.

EMANETİN FAZİLETİ HAKINDA EFENDİMİZDEN VARİD OLAN BAZI ÖRNEKLER

İbn Kesir, Abdullah İbn Mesuddan naklediyor: şehitlik emanet hariç bütün günahlara kefarete olur. Kişi kıyamet gününde getirilir ve eğer Allah yolunda öldürülmüşse ona: emanetini eda et denir. O da ben nasıl eda edebilirim ki o dünyada kaldı, der. ??????????????

Sevgili dostlar, emanet duygusu insan tabiatına garip bir şey değildir, insan fitratında onun bilgisi vardır. Huzeyfetu'bnu'l-Yemân (radiyallahu anh) anlatıyor: Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm), bize iki hadis irad buyurmuştu. Ben bunlardan birini gördüm, diğerini de bekliyorum. Buyurmuştu ki: Emanet (din, adalet duyguları) insanların kalplerinin derinliklerine (yaratılışlarında, fitrî meyiller olarak) konmuştur. Sonradan Kur'ân-ı Kerîm indi. (İnsanlar kalplerine konmuş olan bu fitrî temâyüllerin) Kur'ân ve hadiste te'yidini buldular. Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bize bu

emanetin kalplerden kalkmasından da bahsetti ve buyurdu ki: "Kişi uykuda imiş gibi farkında olmadan kalbinden emanet alınır. Geride, benek izi gibi bir iz kalır. Sonra ikinci sefer, yine uykuda imişcesine, kişi farkında olmadan kalbindeki emanet duygusundan bir miktar daha alınır. Bunun da, kalpte bir kabarcık izi gibi bir izi kalır, yâni şöyle ki, ayağın üzerinden bir kor parçasını yuvarlayacak olsan değdiği yerleri kabarmış görürsün. Ne var ki, içinde işe yarar bir şey yoktur. Sonra Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm) bir çakıl tanesi aldı, onu ayağının üzerinde yuvarladı. (Ve sözüne devam etti:)

"(Emanet bu şekilde peyder pey azalmaya devam eder, o hâle gelinir ki artık alış verişe giden insanlarda (itimad, güven, doğruluk ve) emanet tamamen kaybolur. Hatta dürüstler "falanca kabiledede dürüst insanlar varmış" diye parmakla gösterirler. Bazan da, kalbinde zere miktar iman olmayan bir kimsenin "ne civanmerd, ne kibar, ne akıllı kişi" diye övüldüğü olur." (Buhari)

Allah'ın ailesi, işi ve kendisi hakkında hep emanet kollayan kişiye olan sevgisi ne güzeldir. Zaten bu sevgiyi de emin olandan başkası hak etmez. Sevgili peygamberimiz buyurdular ki: "Kişiyi Allah'ın ve Resulünün sevmesinin sırrı, konuştuğunda doğru konuşması ve emanet edildiği zaman emanet eda etmesidir." (beyhaki rivayet etmiştir ve albani hasen görmüştür)

Emanet güç ve kuvvetle birleşince ciddi ve başarılı işin ölçüsü olur. Kur'an-ı kerim'de Musa (as) kıssasını anlatırken "kızlardan biri: "Babacığım, dedi, bunu işçi olarak tut, zir senin çalıştıracağın en iyi adam, böyle kuvvetli ve güvenli biri olmalıdır." (kasas:26) bu emanet ki peygamber efendimiz onunla ordularına ve sahabelerine veda ediyordu."Allah'tan dininiz, emanetleriniz ve amellerinizin neticelerini hayr etmesini diliyor ve veda ediyorum.(ebu davud rivayet etti ve albani sahih gördü)

O emanet ki onunla Huzeyfe hazretlerinin şanı yüceliyordu. Efendimiz buyurdular ki: "her ümmetin bir emini vardır bizim ümmetimizin emini de Ubeyde bin Cerrah'tır."(buhari)

Emanet, arkasında bir mesuliyetle gelir ve karşılığı vardır. İnsan bu şekilde mesul kılınmıştır. Efendimiz buyurdular ki: hepiniz çobansınız ve göttüklerinizden mesulsünüz, imam çobandır ve tebaasından sorumludur, adam evinin çobanıdır ve tebaasından sorumludur, kadın eşinin evinde çobandır ve tebaasından mesuldür, hizmetçi efendisinin malının çobanıdır ve tebaasından mesuldür, dedi. Ravi der ki: anladım ki kişi babasının malının çobanıdır ve tebaasından mesuldür."(buhari)

KÂİNATIN VE EMİNLERİN EFENDİSİNDEN EMANET TABLOLARI

Allah-u Teala, nebisinin edebi ve eğitimini kendisi üstlenmiştir. O, ahlak olarak insanların en ekmele, edep olarak en yücesi, akıl olarak en selimidir. İslamiyetten önce de Mekke ahali tarafından istikameti, sıdkı ve eminiği ile tanınırdı. Zira onu sadıkul emin olarak lakaplandırmışlardı.

1. Sadaka hurmalarından düşmüş olma ihtimaline karşı evindeki hurmayı yememişti. Ebu hureyre peygamber efendimizden naklediyor efendimiz buyurdular ki: vallahi ben yatağımda dönerken bir hurma tanesi buldum yemek için ağzıma götürdüm, onun sadaka hurmalarından olabileceğini düşündüm ve onu yemeden attım.(7)

2. Hicrette insanların emanetlerini iade etmesi: aişe validemiz naklediyor: peygamber efendimiz Hz. Ali'ye geride kalmasını ve kendisine insanların emanet ettikleri malları iade etmesini emretti. Mekke'de herkes endişe ettiği bir şeyi olursa onu emanette emin olduğunu ve sıdkını bildikleri için peygamber efendimize getiri emanet ederdi. Peygamber efendimiz Ali ibn Ebu Talib'i kendisi hicrete çıkarken üç gün daha kalmasını istedi ta ki kendisine emanet edilen malları sahiplerine iade etsin ve bu işlem bittiğinde de onlara yetişsin.(8) İşte bu en mükemmel emanet tablolarından bir tablodur. Zira Mekke müşrikleri o Medine yolundayken onu öldürmek için komplolar ve tuzaklar kuruyorlardı. O ise bütün bunlara rağmen amcasının oğlunu kendisine vekil tayin edip insanların güvenerek bıraktıkları emanetleri teslim etmesini istemişti. Öyle ki insanlar başkasında olmayan bu yüce ahlak sahibi insanda emanetlerine hiçbir zarar gelmeyeceğine yakinen inanıyorlardı. İnsanlar endişe ettikleri mallarını ona teslim ediyorlardı ve onu sadıkul emin olarak isimlendirmişlerdi. Onun hakkında rabbimiz şöyle buyurmaktadır: (insanlara yumuşak davranman da Allah'ın rahmetinin eseridir. Eğer katı yürekli kaba bir olsaydın insanlar senin etrafından dağılıverirlerdi. Öyleyse onların kusurlarını affet onlar için mağfiret dile ve işleri onlarla müşavere et. Bir kere de azmettin mi yalnız Allah'a tevekkül et. Allah muhakkak ki kendisine dayanım güvenenleri sever) peygamber efendimiz insanları güzel ahlakıyla kazanacağını bilmiş ve bu rahmani hidayetle birçok sahabe efendimiz hidayet bulmuştur.

3. Kâbe'nin anahtarlarını Osman Bin Talha'ya iade etmesi. İbn. Ceric hazretlerinden naklediliyor. "Allah size emanetleri sahiplerine vermenizi emrediyor." (nisa:58) Ayeti Osman Bin Talha bin Ebu Talha hakkında nazil oldu. Peygamber efendimiz, ondan fetih günü Kâbe'nin anahtarlarını almış ve Kâbe'ye girmişti. Çıktığında ise bu ayetler dilinde dolanıyordu. Osman bin Talha'yı çağırdı ve anahtarları ona iade etti.(9)

4. Bir Yahudi geldi ve ondan bolluk zamanında ödemek üzere iki elbise almak istedi. Yahudi bu durumdan istifade etmek istedi ve şöyle dedi: ne istediğini öğrendim. O, parama el koymak istiyor. Peygamber efendimiz buyurdu ki: "yalan söyledi, o benim en takvalılarım ve emaneti en iyi şekilde eda ettiğimi biliyor."(10)

5. Allah'ın ona emir buyurduğu tebliğ vazifesini ve Müslümanlara nasihatte bulunma görevini hakkıyla yerine getirmiş ve onun layık olduğu şu medhu senalara nail olmuştur; emaneti eda eden ve risalet tebliğini yerine getiren. Zira o emaneti eda etmiş ve bizleri doğru yola irşad etmiştir. Allah onu bir nebi'nin ümmeti dolayısıyla alacağı en hayırlı mükâfatla mükâfatlandırın.

6. Peygamber efendimiz kavmi arasında emin olması ve sadakati ile tanınmıştı. Öyle ki aralarında konuşurken emin (güvenilir) geldi emin gitti diyorlardı. Bunun en güzel örneği de Kâbe'nin tamiri sırasında yaşanan hacedul esved hadisesidir. Kabileler kabe'nin duvarlarını onarmış ve sıra hacedul esved'i koymaya gelince aralarında anlaşmazlık çıkmıştı. Her kabile onu yerine koyma şerefine nail olmak istiyordu. Neredeyse aralarında kan dökeceklerdi, neyse ki birisini aralarında hakem tayin etme konusunda anlaştilar. Kabenin avlusuna ilk giren kişi aramızda hakem olsun dediler. Ve herkesin razı olduğu kişi, peygamber efendimiz görüldü. O anda herkes işte Emin geliyor onun kararına razıyız dediler. Durumu kendisine anlattıklarında bir elbise istedi hacedul esved'i üzerine koydu ve "hadi hep beraber kaldıralım" buyurdu. Taşın konulacağı yere gelindiğinde ise mübarek elleriyle kendisi yerleştirdi. Sonra üzerine inşa etmeye devam ettiler. İbn Hişam der ki: İslamiyetten önce de Kureyşliler peygamber efendimizi Emin olarak isimlendirirdi.

7. Peygamber efendimizin emin oluşunu arkadaşları ve Müslümanlardan önce düşmanları da kabul ediyordu. İşte Ebu Süfyan; Müslüman olmadan önce herakliyyus'un

karşısına dikilmiş peygamber efendimizi kötölemeye çalışıyordu. Ancak onu emin olmamakla suçlayamadı. Herakliyus peygamber efendimizin neye davet ettiğini sorduğunda şu şekilde cevap verdi: bizlere namazı, doğruluğu, iffeti, sözde durmayı ve emanette emin olmayı emrediyor.

8. Sahabeleri ve arkadaşları da onun emin olması noktasında ihtilaf etmemişlerdir. Bunun örneklerinden biri de Hz. Hatice validemizin ilk vahiy anında sözcükleridir: "vallahî sen emaneti eda eder sıla-i rahimde bulunur ve doğru konuşursun." Cafer ibn Ebu Talip de haneşistan meliki Necaşî'ye dinlerini sorduğunda şu cevabı vermişti: "... taki Allah kendi içimizden soyunu, sadakatini, iffetini ve emanetini bildiğimiz bir nebi gönderdi." Peygamber efendimizin bu şekilde emanette misal olması şaşılacak bir şey değildir. Nasıl olmasın ki Allah bu risalet vazifesini ona emanet etmiştir ve o vazifeyi de kemal derecesinde yerine getirecek tek kişi o'dur. Allah'ı Teâlâ şöyle buyurmuştur: "bugün sizin dininizi kemale erdirdim ve üzerinizdeki nimetlerimi tamamladım ve din olarak İslam'dan razı oldum."(maide:3)

Peygamber efendimiz sahabe efendilerimize bizden önceki kavimlerden emanet kıssaları anlatmıştır. Ta ki emanetin selim fıtrat sahibi bütün Müslümanlarda olması gereken güzel bir haslet olduğu anlaşılabilir diye. İşte o kıssalardan bazıları.

1. Bir adam başka birine tarla sattı, tarlayı alan adam bir küp altın buldu ve tarlayı satan adama: "al altınlarını ben senden sadece tarla aldım altınlar senindir" dedi. Satan adam ise "hayır ben sana tarlayı içindeki her şeyiyle sattım o senindir" dedi. Daha sonra bir kişiye danıştılar ve danıştıkları kişi onlara "sizin çocuklarınız var mı?" dedi. Biri: benim oğlum var. Diğeri: benim kızım var" dedi. O adam onlara "çocuklarınızı evlendirin bu malı da bu işte harcayın" dedi ve öyle yaptılar.

2. Peygamber efendimiz buyurdular ki: benî İsrail'den bir adam birisinden bin dinar borç istedi. O adam borç isteyene: "bir şahit getir" dedi. Adam, "Allah şahit olarak yeter" dedi. Tekrar, "bir kefil getir" dedi. Adam "Allah kefil olarak yeter" dedi borç veren adam doğru söyledi ve istediği parayı verdi. O adam da parayı alarak işi için yolculuğa çıktı. Borcunu ödeme zamanı geldiğinde geri dönüp borcunu ödeyeceği bir gemi aradı ve bulamadı. Daha sonra bir tahta aldı ve içini oyarak parayı içine koydu yanına da alacaklı olan kişiye bir not yazdı ve şöyle dua etti "Allah'ım biliyorsun ki falan şahıstan borç istedim benden kefil istedi ben de Allah kefil olarak yeter dedim. Benden şahit istedi Allah şahit olarak yeter dedim ve adam buna razı oldu. Ben de borcumu ödeyebilmek için gemi aradım ama bulamadım. Şimdi bu paraları sana emanet ediyorum dedi ve denize fırlattı. Ve kendi memleketine gitmek için bir gemiye bindi. Alacaklı olan adam da belki gelen gemilerde paramı getirecek kişi olur düşüncesiyle sahile gitti. Ve tahta parçasını buldu. Yakacak olarak kullanmak için evine getirdi ve açtığına da bin dinar ve bir de not buldu. Daha sonra borç alan adam geldi be bin dinar getirdi. "vallahî sana gelmek için gemi aradım ama bulamadın sonra ise sadece şu bindiğim gemiyi bulabildim" dedi adam ona "bana bir şey göndermiş miydin" dedi. Borçlu: "sana gelecek bu gemiden önce gemi bulamadım dedim" dedi. Adam ona Allah senin emanetini ulaştırdı dedi. O adam da bin dinar alarak döndü.

Ecdadımıza gelince onların da kalplerine emanet duygusu kök salmıştı. Emanetle sözleşir ve birbirleriyle muamele ederlerdi. Onların kıssaları şu anda zikredemeyeceğimiz kadar çoktur. Ama maalesef günümüzde bu tür insanlar çok nadir oldular ta ki "şu ailede falan şahıs emindir" denmeye başladı. Bu da Ebu Hureyre'nin rivayet ettiği gibi kıyamet alametlerindedir.

Peygamber efendimiz buyurmuşlardır ki: “emanet zayi edildiği zaman kıyameti bekle. Dediler ki: nasıl zayi olur ey Allah’ın resulü? Buyurdular ki: bir iş ehlinen başkasına verilirse kıyameti bekle.” Emin olan ve emanet ahlakı onun ayrılmaz parçası olan insan ne güzeldir ki rabbiyle, ailesiyle ve bütün insanlarla bu şekilde muamele eder. Ve onun güzel ahlak ve rabbe karşı kullukta örneğinin peygamber efendimiz olması ne güzeldir.

Allah’ım bizi eminler zümresinde haşreyle, emaneti eda etmemize yardımcı ol. Allah’ım ümmetin yükünü çekebilecek, zafere ulaştırabilecek emin kimseler nasip et ve onlara zafer ve salah noktasında yardımda bulun. Allah’ım bize güzel ahlak nasip et, güzel ahlakımızla kıyamet gününde peygamber efendimize yakın olanlardan olmak istiyoruz bizlere nasip et ve buna sadece senin gücün yeter. Âmin. Sana tevbe ediyor ve mağfiretini diliyoruz. Sen tevvab ve rahimsin. Ve selamun alel murselin velhamdu lillahi rabbil âlemin.

DİPNOT:

1. Ahmed, isnadı; hasen
2. Tirmizi, Ebu Davud (hasen) Hakim (sahih)
3. Buhari, sahihinde (vasiyet kitabında zikretti) - 11756
4. Buhari, emanet eda etme babı- 6131
5. Muslim
6. Emanet ve çeşitleri- ali abdulaziz erracihi, emanet: dr. faysal elhalibi
7. Buhari, buluntular kitabı, yolda hurma bulunursa (2300), Müslim, zekat kitabı, zekat peygamber efendimize haramdır (1070)
8. Beyhaki, essunen elkubra 6-289 (12477), ibn kesir, elbidaye vennihaye 3-218,219, taberi, milletler ve melikler tarihi 1-569
9. Taberi, camiul beyan fi te’vil elkuran 8-491,492. İbn kesir tefsiri: 2-340
10. Tirmizi, (albani: sahih)
11. Bazı kitaplara bakılabilir, kitabın sonundaki bölüme bakınız.
12. Tahrici yapıldı